

Participativna uloga roditelja u aktivnostima škole

UDK: 37.064.1:316.772

303.62-055.52

Izvorni znanstveni rad

Ružica Tokić, asistentica

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Cara Hadrijana 10, Osijek

rtokic@foozos.hr, ruzica.tokic@gmail.com

Sažetak

Kvalitetna suradnja roditelja i škole pridonosi pozitivnijem stavu učenika prema školi, kao i njihovom boljem školskom uspjehu. U radu se definiraju teorijske postavke o učinkovitoj suradnji roditelja i učitelja. U empirijskom dijelu istraživanja ispitana su mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole s obzirom na dob roditelja, stupanj obrazovanja te broj djece u obitelji. Cilj je istraživanja utvrditi postoji li razlika između nezavisnih varijabli (obrazovnog statusa roditelja, dobi roditelja i broja djece u obitelji) i zavisnih varijabli (procjene roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole). Podatci su prikupljeni postupkom anketiranja roditelja učenika prvih i četvrtih razreda triju osnovnih škola na području grada Osijeka (N = 238). Rezultati pokazuju da između mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole te njihova stupnja obrazovanja i dobi ne postoji statistički značajna razlika. Značajnim se u jednom dijelu pokazala brojnost djece. Roditelji s jednim djetetom osobnu uključenost u aktivnosti škole procjenjuju većom od onih s većim brojem djece, stoga se predlaže uvođenje roditelja savjetnika. Ispitanici su iznijeli prijedloge o unaprjeđenju suradnje. Zaključno, roditelji pokazuju veći stupanj slaganja s izjavama koje govore o pasivnijoj ulozi roditelja nego s izjavama koje pokazuju njihov aktivni angažman.

Ključne riječi: broj djece, dob, obrazovanje, roditelji, škola

Uvod

Obitelj, kao primarno mjesto odgoja djeteta, te škola, kao ustanova koja skrbi o odgoju i obrazovanju svakog učenika, trebaju usko surađivati na dobrobiti djeteta koje je u fokusu. Problem roditeljske uključenosti aktualan je zbog čestih sukoba roditelja i škole koji različito vide ulogu škole u životu djeteta. Roditelji smatraju da je zadaća škole odgajati i obrazovati djecu. S druge strane, učitelji očekuju podršku roditelja, smatrajući da odgoj polazi iz obitelji. Tu bi ulogu roditelji trebali preuzeti na sebe. Uključenost roditelja povezana je s učinkovitošću same škole (Čilić 2017). Uvidom u pedagošku literaturu iz područja suradnje vidljivo je razilaženje u rezultatima istraživanja. Autori poput Maeroff (1989, prema Jurčić 2009) smatraju da niže obrazovani roditelji češće surađuju sa školom jer imaju više slobodnog vremena, dok se u drugim istraživanjima (Steh, Kalin 2011) navode zaključci kako niže obrazovani roditelji nerado surađuju sa školom zbog osjećaja nekompetentnosti. U literaturi se navode dva termina, „suradnja“ i „partnerstvo“, koji se uvelike razlikuju. Partnerstvo podrazumijeva veći stupanj uključenosti roditelja, ali i njihov osobni, aktivni angažman u aktivnostima škole.

Teorijska polazišta

U ovome istraživanju koristi se termin suradnja koji se definira kao „društveni proces koji obuhvaća niz aktivnosti i djelatnosti učitelja i roditelja. Cilj im je što kvalitetniji, sigurniji i uspješniji razvoj učenika“ (Kolak 2006: 126) te kao „proces međusobnog informiranja, savjetovanja, učenja, dogovaranja i druženja radi dijeljenja odgovornosti za dječji razvoj u obitelji i školi. Iz toga proizlazi da je cilj suradnje dobrobit djeteta“ (Maleš 1996: 84). Partnerstvo podrazumijeva viši stupanj suradnje koji je teško ostvariv u hrvatskim školama. Oblici suradnje roditelja i učitelja u Hrvatskoj navedeni su u statutima škola. Najčešći oblici suradnje su: roditeljski sastanci, individualni kontakti i pisane obavijesti za roditelje (Tavas, Bilač 2011). Prema *Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (2008) roditelji učenika osnovne škole osnivaju Vijeće roditelja kao još jedan oblik suradnje. Važnost suradnje naglašena je u ekološkom modelu čije je temelje postavio Bronfenbrenner, a sastoji se od četiri razine okolinskih utjecaja na dijete. Dijete se nalazi u središtu, a oko njega se šire slojevi okoline, odnosno sustavi. To su mikrosustav, mezosustav, egzosustav i makrosustav.

Mikrosustav čini prvu razinu, a odnosi se na obitelj, vrtić i školu uključujući odnose s roditeljima, braćom i sestrama, vršnjacima, odgojiteljima i učiteljima. Mezosustav se odnosi na međusobno djelovanje različitih mikrosustava u koje je

dijete uključeno, na primjer kako dječje funkcioniranje u obitelji utječe na interakciju s drugim učenicima u školi. Treća razina naziva se egzosustav. U njemu dijete ne sudjeluje izravno, već se on odnosi na širu okolinu, masovne medije i crkvu. Makrosustav je četvrta razina, a odnosi se na obilježja određene kulture (obrazovanje, privreda, religija, društveni sustav). Ekološkim modelom definira se roditeljska uključenost u školu „kroz vezu između dva mikrosustava jer školskom uspjehu doprinosi i uključenost roditelja u život škole, kao i stupanj u kojem se roditelji nakon škole bave djecom u obiteljskom domu“ (Brajša-Žganec, Slaviček 2014: 152). U znanstvenoj literaturi navode se tri aspekta roditeljske uključenosti u djetetovo obrazovanje: obrazovne aktivnosti u domu, komuniciranje sa školom te sudjelovanje u školskim aktivnostima (Bakker, Denessen i Brus-Laeven 2007). Ovaj se rad bavi upravo trećom kategorijom roditeljske uključenosti. Dosadašnja istraživanja roditeljske uključenosti (Sui-Chu i Willms 1996; McGrath i Kuriloff 1999) najčešće su istraživala obrazovni i socioekonomski status roditelja. Rezultati istraživanja pokazuju da u djetetovom obrazovanju češće sudjeluju roditelji višeg obrazovnog i socioekonomskog statusa (McGrath i Kuriloff 1999; Bratti 2007). Kao razlozi roditeljskoga negativnog stava prema školi ističu se sukobi s nastavnicima, nezadovoljstvo školskom klimom i postojećim praksama vezanima uz način poučavanja i neprimjereno informiranje roditelja.

Područja na kojima se ostvaruje suradnja s roditeljima moguće je podijeliti u nekoliko skupina: roditeljstvo, komunikacija, volontiranje, učenje kod kuće, donošenje odluka te suradnja sa zajednicom (Epstein 2004). Suradnja se isto tako može promatrati kroz tri velike skupine: socijalna suradnja (suradnja s lokalnom zajednicom, sudjelovanje u izvanškolskim aktivnostima), formalna suradnja (aktivnosti u školi, priredbe, organizacija izleta, ekskurzija) i obrazovna suradnja koja se dijeli na pedagošku i didaktičku suradnju (Oostdam i Hooge 2012). Pedagoška suradnja naglašava važnost povezanosti škole i obitelji te zajednički rad za dobrobit djeteta. Didaktička suradnja podrazumijeva informiranje roditelja o napretku djeteta te uključivanje roditelja u školske aktivnosti. Prethodno navedeni autori (Oostdam i Hooge 2012) također navode pet tipova škole s obzirom na suradnju s roditeljima. To su:

1. Škola usmjerena informacijama – škola pruža osnovne informacije roditeljima, a odnos je vrlo formalan.
2. Škola usmjerena strukturi – osim informacija uspostavlja se jasna struktura, točno se znaju uloge roditelja i uloge učitelja, a odnos je formalan.
3. Škola usmjerena odnosima – osim informacija i jasne strukture u ovakvoj školi važno je uspostaviti odnose s roditeljima, najčešće je riječ o individualnom kontaktu.

4. Škola usmjerena sudjelovanju – u ovakvoj školi bitno je aktivno uključivanje roditelja u život škole. Škola je proaktivna i nudi roditeljima mogućnost suradnje na svim razinama.
5. Škola usmjerena inovacijama – i škola i roditelji su proaktivni i zajednički rade na poboljšanju obrazovanja, škole, nastave i školskog okruženja.

Četvrti i peti tip škole su najoptimalniji za razvijanje kvalitetne suradnje s roditeljima. No, treba imati na umu da škole imaju različite prioritete, tako prvi tip škole (Škola usmjerena informacijama) može polučiti izvrsnost na području razvijanja učeničkih znanja, premda je suradnja s roditeljima zanemarena. Brojna su istraživanja pokazala kako je suradnja roditelja i učitelja ključna za međusobnu komunikaciju i bolji školski uspjeh učenika (Kolac 2006; Maleš 1996; Harris i Goodall 2008, Oostdam i Hooge 2012; Đurišić i Bunijevac 2017; Sušanji Gregorović 2018).

Utjecaj obrazovanosti majki na akademski uspjeh djece pokazao se značajnim u istraživanju roditelja djece od drugog do osmog razreda iz trideset osnovnih škola s područja Hrvatske (Šimić Šašić, Klarin i Proroković 2010). Djeca visokoobrazovanih majki postižu viša akademska postignuća od niže obrazovanih majki. Viša razina obrazovanja povezana je i s većim životnim standardom. Stoga djeca visokoobrazovanih majki imaju znatno bolje uvjete za učenje kod kuće (Pahić, Miljević-Ridički i Vizek Vidović 2010). Provedeno je i istraživanje s roditeljima djece trećeg, petog i šestog razreda te njihovim učiteljima (Steh i Kalin 2011). Rezultati istraživanja pokazuju da roditelji s visokom stručnom spremom smatraju da je suradnja škole i obitelji nužna i korisna, za razliku od roditelja sa završenom osnovnom školom. Na temelju ovog istraživanja može se zaključiti da obrazovaniji roditelji pridaju veću važnost partnerstvu škole i roditelja. Niže obrazovani roditelji često se osjećaju nekompetentnima, suočeni su s teškoćama jer ne znaju kako pomoći djeci u školskim obvezama te je i njima samima potrebna pomoć (Steh i Kalin 2011). Na uzorku od 1050 roditelja učenika 3. i 7. razreda iz sedam zagrebačkih osnovnih škola istraživala se spremnost roditelja za sudjelovanje u razrednim i školskim aktivnostima s obzirom na stupanj obrazovanja, spol i dob djeteta (Jurčić 2009). Rezultati istraživanja pokazuju da su visokoobrazovani roditelji spremniji sudjelovati u razrednim i školskim aktivnostima. Uočena je i korelacija između dobi djeteta i roditeljske participacije u školskim aktivnostima. Rezultati pokazuju da su roditelji djece 7. razreda spremniji na sudjelovanje u aktivnostima od roditelja učenika 3. razreda. S druge pak strane, istraživanja pokazuju da obrazovanost roditelja može biti i prepreka suradnji. Razlog tome je profesionalna zauzetost visokoobrazovanih roditelja koji puno rade te samim time manje sudjeluju u razrednim i školskim aktivnostima od roditelja nižeg stupnja obrazovanja (Mearoff 1989, prema Jurčić 2009). Nadalje, autori Wlodkowski

i Jaynes (1990, prema Jurčić 2009) navode kako roditelji mlađih učenika pokazuju veći interes za razredne i školske aktivnosti te da se više trude.

Rezultati istraživanja provedenog na slučajnom uzorku od 473 roditelja osnovnih i srednjih škola Istarske županije pokazuju da su roditelji učenika osnovnih škola manje upućeni u opći uspjeh učenika u školi od roditelja učenika srednjih škola. No, roditelji učenika osnovnih škola procjenjuju za sebe da su više uključeni u obrazovanje svoje djece te da češće komuniciraju sa školom od roditelja učenika srednjih škola (Kranželić i Ferić Šlehan 2008). Uključenost roditelja u život škole istraživala se kroz percepcije roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima. Rezultati pokazuju da oba uzorka procjenjuju komunikaciju škole i roditelja nedostatnom. Roditelji kao najčešći oblik komunikacije navode organiziranje grupnih roditeljskih sastanaka na koje se spremno odazivaju te ih smatraju potrebnim i vrlo korisnim. S druge strane, navode kako su rijetko pozivani na individualne sastanke što ukazuje na tradicionalan pristup gdje se suradnja s roditeljima očekuje samo u situacijama kada je djetetu potrebna pomoć u učenju ili kada se pojavi neki drugi problem. „Roditelji od škole također očekuju da ih pisanim putem, pismima, biltenima ili brošurama, obavještava o školskim zbivanjima, šalje informacije o tome kako pomoći djeci da uče, o sadržaju lekcija, školskim pravilima, zaštiti zdravlja i nasilju” (Pahić i sur. 2010: 338). Nadalje, Omerdić i Ridić (2017) napravile su teorijsku analizu radova koji se bave temom suradnje roditelja i škole. Rezultati analize pokazuju kako u školama prevladava suradnja, a ne partnerstvo te kako roditelji nisu uključeni u aktivnosti škole. Suradnja se svodi na individualne razgovore koji se iniciraju u trenutku kada postoji problem s učenikom.

Istraživanje iz 2006. u kojem je sudjelovalo 237 roditelja pokazuje kako su stajališta roditelja o suradnji uglavnom pozitivna te ovise o njihovu angažmanu u školi (Kolpak 2006). Isti autor nadalje navodi kako su roditelji svjesni važnosti suradnje sa školom, ali isto tako i nedovoljno zainteresirani za osobno uključivanje u suradnju (Kolpak 2006). Istraživanje iz 2009. godine odgovara na vrlo važno istraživačko pitanje iz područja suradnje, a to je odnos između roditeljskog zadovoljstva školom i njihovog stava prema promjenama u školstvu (Maričić, Šakić i Franc 2009). U tome istraživanju sudjelovalo je 3558 majki i 989 očeva djece iz 49 osnovnih škola u Republici Hrvatskoj. Rezultati su pokazali kako roditelji u prosjeku iskazuju blago opće zadovoljstvo školstvom te zapažaju relativno veliku potrebu za promjenama. Roditelji mlađe djece zadovoljniji su od roditelja starije djece, niže obrazovani i oni s nižim prihodima zadovoljniji su od onih više obrazovanih i s višim prihodima te očevi više od majki (Maričić i sur. 2009).

Važnost roditeljske uključenosti prepoznata je u Europi kroz udruženje roditelja *European Parents' Association* (EPA). Kroz navedenu mrežu obuhvaćeno je 150

milijuna roditelja, a cilj je uključenost roditelja u odluke koje donosi škola, a tiču se njihove djece, prikupljanje i diseminacija informacija te poticanje inovacija u odgojno-obrazovnom sustavu (Salamon 2018).

Zbog navedenih proturječnosti u rezultatima ranijih istraživanja ukazuje se potreba provođenja istraživanja kako bi se utvrdila mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole i prepoznali prijedlozi poboljšanja suradnje roditelja i škole.

Cilj, problemi hipoteze istraživanja

Ovim istraživanjem nastojala su se ispitati mišljenja roditelja o suradnji sa školom. Cilj je istraživanja utvrditi postoji li razlika između nezavisnih varijabli (obrazovnog statusa roditelja, dobi roditelja i broja djece u obitelji) i zavisnih varijabli (procjene roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole). Na temelju cilja istraživanja postavljene su tri hipoteze:

- 1) postoji statistički značajna razlika između stupnja obrazovanja roditelja i mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole
- 2) postoji statistički značajna razlika između dobi roditelja i mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole
- 3) postoji statistički značajna razlika između broja djece u obitelji i mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole.

Metoda

Provedeno istraživanje primijenjeno je jer se ispituju povezanosti između zavisnih i nezavisnih varijabli te se rezultati mogu izravno primijeniti u odgojno-obrazovnoj praksi. Zavisna je varijabla u ovome istraživanju mišljenje roditelja o vlastitoj uključenosti u aktivnosti škole, dok su nezavisne varijable dob roditelja, stupanj obrazovanja roditelja te broj djece u obitelji.

Uzorak

Istraživanje je provedeno na slučajnom uzorku roditelja učenika 1. i 4. razreda triju osnovnih škola u Osijeku. Ukupan uzorak obuhvatio je 238 roditelja. Dob roditelja podijeljena je u tri kategorije (Tablica 1.). U uzorku je najzastupljenija druga dobna skupina od 36. do 45. godine, dok je najmanje roditelja starijih od 46.

Tablica 1. Dob roditelja

Dobne kategorije roditelja	N	(%)
25 – 35	52	21,9
36 – 45	151	63,4
46 – 55	35	14,7
Ukupno	238	100

Zastupljenost roditelja prema stupnju obrazovanja vidljiva je u Tablici 2. U ovoj istraživanju obrazovne kategorije roditelja dijele se na niži stupanj obrazovanja, koji obuhvaća završenu osnovnu školu i srednju stručnu spremu, te viši stupanj obrazovanja koji uključuje višu i visoku stručnu spremu. Iz Tablice 2. vidljivo je kako u uzorku prevladavaju roditelji s višim stupnjem obrazovanja.

Tablica 2. Stupanj obrazovanja roditelja

Stupanj obrazovanja roditelja	N	(%)
Niži stupanj obrazovanja	111	46,6
Viši stupanj obrazovanja	127	63,4
Ukupno	238	100

Uzorkom je obuhvaćeno 43,7 % roditelja djece koja pohađaju 1. razred te 56,3 % roditelja djece koja pohađaju 4. razred. Izračunat je i postotak prema broju djece (Tablica 3.). Najveći postotak roditelja ima jedno (43,7 %), odnosno dvoje (42,4 %) djece, što je i hrvatski prosjek.

Tablica 3. Broj djece u obitelji

Broj djece	N	(%)
1	104	43,7
2	101	42,4
3 i više	33	13,9
Ukupno	238	100

Mjerni instrument

Istraživanje je provedeno postupkom anketiranja, a kao instrument koristio se anketni upitnik s 10 zatvorenih te jednim otvorenim pitanjem. Ispitanici su iznijeli osnovne sociodemografske podatke (dob, obrazovni status te broj djece). Pri konstruiranju upitnika konzultirana su prijašnja istraživanja i upitnici (Kolak 2006. i Institut za društvena istraživanja). S internet stranice Instituta za društvena istraživanja preuzet je posljednji dio upitnika za roditelje o samovrednovanju škole pod nazivom *Komunikacija s roditeljima* te mu je dodano 13. i 17. pitanje iz rada *Suradnja roditelja i škole* (Kolak 2006: 129) kao i jedno otvoreno pitanje i niz sociodemografskih pokazatelja (dob, obrazovni status, broj djece). Prve četiri izjave u upitniku odnose se na roditelje kao aktivne sudionike u aktivnostima i životu škole. Izjave od 5. do 10. odnose se na pasivniju ulogu roditelji koji primaju upute, dobivaju informacije, prisustvuju roditeljskim sastancima na poziv učitelja te po potrebi postavljaju pitanja. U tome se i očituje tradicionalna suradnja.

Pitanja iz upitnika su koncipirana prema Likertovoj skali od pet stupnjeva (1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem, niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – potpuno se slažem). Osim toga, roditelji su imali mogućnost kroz pitanje otvorenog tipa iznijeti svoje prijedloge za poboljšanje njihove uključenosti u život škole. Na taj se način pružila mogućnost roditeljima, kao ciljanoj skupini ovoga istraživanja, da upotpune istraživanje iskazivanjem upravo onoga što je za njih najbitnije, a eventualno nije sadržano u ostalim pitanjima. Izračunat je i Cronbach alfa skale, kako bi se provjerila pouzdanost samog upitnika. Vrijednost Cronbach alfe iznosi 0,86, što znači da je upitnik pouzdan.

Postupak

Ravnateljima nekoliko osnovnih škola u Osijeku poslan je dopis o sudjelovanju u istraživanju, no samo su tri škole prihvatile poziv. Istraživač je u tim školama bio nazočan roditeljskim sastancima tijekom rujna i listopada u dogovoru s učiteljima 1. i 4. razreda te uz suglasnost ravnatelja. Roditeljima je objašnjena svrha istraživanja, kao i dobrovoljnost sudjelovanja. Onima koji su pristali na sudjelovanje podijeljeni su anonimni anketni upitnici. Samo ispunjavanje upitnika trajalo je oko 10 min. Prikupljeni podatci dalje su se obrađivali u statističkom programu za obradu podataka SPSS.

Rezultati

U analizi podataka koristila se neparametrijska statistika jer su varijable u istraživanju ordinalne i nominalne.

U Tablici 4. prikazana su mišljenja roditelja o vlastitoj uključenosti u aktivnosti škole prema frekvenciji odgovora na Likertovoj skali od najnižeg do najvišeg odgovora.

Tablica 4. Mišljenje roditelja o vlastitoj uključenosti u aktivnosti škole

R.br.	Sadržaj izjava	N	Min.	Max.	M	SD
1.	Kao roditelj uključen/a sam u različite aktivnosti škole.	238	1	5	3,3319	1,38219
2.	Sudjelovao/la bih u prodaji učeničkih radova ili sličnoj akciji čiji bi prihod išao za potrebe škole.	238	1	5	3,7353	1,29641
3.	Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu.	238	1	5	3,8151	1,02267
4.	Sudjelovao/la bih u športskim natjecanjima organiziranim u školi.	238	1	5	3,8277	1,26280
5.	Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svom djetetu pri učenju.	238	1	5	4,2059	1,05325
6.	Dostupne su mi informacije o svim aktivnostima škole.	238	1	5	4,2731	,97921
7.	Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.	238	1	5	4,3445	,94523
8.	Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole.	238	1	5	4,4076	,93562
9.	Dobro sam informiran/a o ponašanju i napredovanju svoga djeteta.	238	1	5	4,6050	,72587
10.	Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.	238	1	5	4,7059	,63449

Tablica 5. Značajnost stupnja obrazovanja roditelja i osobne uključenosti u aktivnosti škole

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.	6578.000	14706.000	-,998	,318
Dobro sam informiran/a o ponašanju i napredovanju svoga djeteta.	6731.500	14859.500	-,750	,453
Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole.	6916.000	13132.000	-,290	,771
Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu.	6386.500	14514.500	-1,307	,191
Dostupne su mi informacije o svim aktivnostima škole.	6230.000	14358.000	-1,704	,088
Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.	6831.500	14959.500	-,561	,574
Kao roditelj uključen/a sam u različite aktivnosti škole.	6258.000	14386.000	-1,528	,126
Sudjelovao/la bih u prodaji učeničkih radova ili sličnoj akciji čiji bi prihod išao za potrebe škole.	6389.500	14517.500	-1,299	,194
Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svom djetetu pri učenju.	6168.000	14296.000	-1,822	,068
Sudjelovao/la bih u športskim natjecanjima organiziranim u školi.	6733.000	14861.000	-,625	,532

Najnižom ocjenom roditelji ocjenjuju vlastitu uključenost u aktivnosti škole ($M = 3,33$), odnosno niti se slažu, niti ne slažu da su kao roditelji uključeni u različite aktivnosti, no s druge strane nisu u potpunosti spremni (niti se slažu, niti se ne slažu) sudjelovati u športskim aktivnostima u školi niti u prodaji učeničkih radova ($M = 3,73$) kao još jednog oblika aktivne suradnje roditelja i škole.

Roditelji se najviše slažu s izjavama koje se odnose na dobrobit njihove djece (*jasne upute kako pomoći djetetu u učenju, informacije o ponašanju i napredovanju djeteta*), a u kojima aktivniju ulogu imaju učitelji odnosno škola (škola je u stalnom

Tablica 6. Značaj dobi roditelja i osobne uključenosti u aktivnosti škole

	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.	1,151	2	,562
Dobro sam informiran/a o ponašanju i napredovanju svoga djeteta.	2,835	2	,242
Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole.	1,675	2	,433
Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu.	,594	2	,743
Dostupne su mi informacije o svim aktivnostima škole.	5,149	2	,076
Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.	2,189	2	,335
Kao roditelj uključen/a sam u različite aktivnosti škole.	2,283	2	,319
Sudjelovao/la bih u prodaji učeničkih radova ili sličnoj akciji čiji bi prihod išao za potrebe škole.	1,865	2	,394
Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svom djetetu pri učenju.	1,305	2	,521
Sudjelovao/la bih u športskim natjecanjima organiziranim u školi.	,575	2	,750

kontaktu sa mnom kao roditeljem, dostupne su mi *informacije o svim aktivnostima škole, roditeljski sastanci su dobro organizirani*). Navedeno iskazuje karakteristike tradicionalnog oblika suradnje i ukazuje na pasivniju ulogu roditelja.

Za određivanje razlike između odgovora za dvije nezavisne skupine (roditelji raspodijeljeni po stupnju obrazovanja) koristio se test Mann-Whitney U (Tablica 5.), koji je dao rezultat da nema statistički značajne razlike između izjava roditelja prema stupnju obrazovanja ($p > 0,05$).

Za određivanje razlike između mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole i njihove dobi koristio se test Kruskal-Walis za nezavisne uzorke. Rezultati testa pokazuju kako nema statistički značajne razlike ($p > 0,05$) između starosnih grupa roditelja na temelju dobivenih odgovora, što je vidljivo iz Tablice 6.

Iz Tablice 7. može se zaključiti da postoji statistički značajna razlika ($p < 0,05$) u odgovorima roditelja s obzirom na broj djece za izjave: *Dobro sam informiran o ponašanju i napredovanju svoga djeteta, Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole, Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu, Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.*

Tablica 7. Značajnost među skupinama roditelja po broju djece i roditeljske uključenosti u aktivnosti škole

	Chi-Square	df	Asymp. Sig.
Škola je u stalnom kontaktu sa mnom kao roditeljem.	5,809	2	,055
Dobro sam informiran/a o ponašanju i napredovanju svoga djeteta.	7,937	2	,019
Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole.	7,444	2	,024
Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu.	10,706	2	,005
Dostupne su mi informacije o svim aktivnostima škole.	8,983	2	,011
Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.	7,226	2	,027
Kao roditelj uključen/a sam u različite aktivnosti škole.	4,875	2	,087
Sudjelovao/la bih u prodaji učeničkih radova ili sličnoj akciji čiji bi prihod išao za potrebe škole.	2,817	2	,244
Od škole dobivam jasne upute o tome kako najbolje mogu pomoći svom djetetu pri učenju.	5,694	2	,058
Sudjelovao/la bih u športskim natjecanjima organiziranim u školi.	3,548	2	,170

Iz statističkih podataka može se zaključiti kako roditelji s jednim djetetom iskazuju pozitivnije mišljenje o participativnoj ulozi u aktivnostima škole u odnosu na roditelje s dvoje i troje djece za izjave *Dobro sam informiran o ponašanju i napredovanju svoga djeteta, Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole, Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu, Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani.* Od navedenih izjava za koje

se pokazala statistički značajna razlika, samo se jedna izjava (Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu) odnosi na aktivnu ulogu roditelja u aktivnostima škole. Rezultati pokazuju kako prevladava pasivna uloga roditelja, no roditelji s jednim djetetom spremniji su sudjelovati u aktivnostima škole.

Roditelji su upitani da iznesu svoje prijedloge za unaprjeđenje suradnje. Odgovori su grupirani u pet kategorija (Tablica 8.). Najveći postotak roditelja želi neformalna druženja s učiteljima u kojima će sudjelovati i djeca, a u svrhu boljeg upoznavanja. Zatim navode zajedničke radionice i projekte. Roditelji predlažu provođenje projekata unutar škole, ali i s lokalnom zajednicom. Na trećem mjestu je komunikacija putem mobitela i e-maila. Roditelji navode kako bi bilo dobro da imaju broj mobitela učitelja/ice te da bi voljeli da se putem aplikacija (Viber, WhatsApp) otvori grupa za roditelje kako bi komunikacija s učiteljima bila brža i lakša.

Ukupno 15 % roditelja predlaže češće roditeljske sastanke (barem tri; na početku, u sredini i na kraju školske godine) u kojima bi roditelji aktivno sudjelovali. Pod aktivnim sudjelovanjem roditelji predlažu zanimljiva i korisna predavanja koja mogu voditi i oni sami ukoliko su tematski povezana s područjem njihova interesa i znanja. Zanimljivo je da roditelji smatraju kako su roditeljski sastanci dobro organizirani i redoviti (Tablica 4.) no u prijedlozima za unaprjeđenje suradnje (Tablica 8.) navode potrebu za češćim roditeljskim sastancima. Ovaj je rezultat u skladu s drugim istraživanjima (Pahić i sur. 2010).

Tablica 8. Prijedlozi za unaprjeđenje suradnje roditelja i škole

Red. br.	Prijedlozi roditelja	(%)
1.	Neformalno druženje roditelja, učitelja i djece	28,7
2.	Zajedničke radionice i projekti	23,9
3.	Komunikacija putem e-maila i mobitela	21,8
4.	Češći roditeljski sastanci u kojima aktivno sudjeluju roditelji (predavanja roditelja)	15,1
5.	Popodnevni termin informacija	10,5

Rasprava

Iz prethodno iznesenih statističkih podatka može se iščitati potreba roditelja za pozivom na suradnju od škole i njezinih djelatnika kao i nedostatna potreba roditelja za aktivnim uključivanjem. Razlog tomu može biti da se ne pronalaze u navedenim aktivnostima koje pruža škola ili da zbog osobnih obveza nemaju vremena za takav oblik uključenosti. Tim su izjavama roditelji pridružili najmanje bodova na Likertovoj skali procjene, no one ipak gravitiraju prema pozitivnom mišljenju. Ovaj rezultat u skladu je s drugim istraživanjima (Kolak 2006).

S izjavama (1, 2, 3 i 4) koje se odnose na roditeljsko aktivno sudjelovanje roditelji se niti slažu, niti ne slažu. Roditelji se uglavnom slažu s izjavama usmjerenim na aktivniju ulogu učitelja, a pasivniju ulogu roditelja.

Ovim istraživanjem potvrđena je jedna hipoteza, dok su dvije opovrgnute. Za prvu hipotezu je prikazano da nema statistički značajne razlike između stupnja obrazovanja roditelja i njihovog mišljenja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole. Prethodna istraživanja bavila su se u najvećoj mjeri stupnjem obrazovanja i suradnjom. S obzirom da ovo istraživanje ispituje procjene roditelja, odnosno njihova mišljenja, dobiveni su drukčiji rezultati. I više i niže obrazovani roditelji podjednako procjenjuju da su uključeni u aktivnosti škole. Za drugu se hipotezu pokazalo kako nema statistički značajne razlike između dobi roditelja i njihovog mišljenja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole. Istraživanje je provedeno u tri osnovne škole u gradu Osijeku, što je moglo utjecati na rezultate, kao i činjenica da je riječ o slučajnom uzorku u kojem prevladavaju roditelji u dobi od 36. do 45. godine. Treća hipoteza da postoji statistički značajna razlika između broja djece u obitelji i mišljenja roditelja o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole potvrđena je za određene izjave (*Dobro sam informiran o ponašanju i napredovanju svoga djeteta, Osjećam da mogu slobodno postavljati pitanja i iznositi probleme osoblju škole, Škola uvažava moje mišljenje o temama bitnim za školu, Roditeljski sastanci su redoviti i dobro organizirani*). Roditelji koji se u potpunosti slažu s navedenim izjavama, odnosno iskazuju pozitivnije mišljenje o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole su roditelji s jednim djetetom, dok manje pozitivnu procjenu osobne uključenosti iskazuju roditelji s dvoje i troje djece u obitelji. Od navedenih izjava samo jedna upućuje na aktivnu participaciju roditelja, dok se ostale odnose na aktivniji angažman učitelja. Ovaj rezultat može upućivati na činjenicu da roditelji s troje djece imaju više iskustva s izravnom suradnjom sa školom (od roditelja s jednim djetetom). Oni su imali mogućnosti upoznati različite učitelje i iskusiti razne načine uključivanja roditelja u rad škole, stoga iskazuju kritičniji stav i nisu toliko zainteresirani za suradnju za razliku od roditelja koji tek otkrivaju život škole. Roditeljima s troje i više djece potrebno je ponuditi drukčije

načine suradnje. S obzirom na iskustva koja roditelji s troje i više djece imaju u suradnji sa školom, moguće ih je imenovati roditeljima savjetnicima koji bi pomagali roditeljima čija djeca tek ulaze u školski sustav kako bi se što lakše uključili u život škole. Prema autoru dostupnim istraživanjima uviđa se nedostatak istraživanja koja se bave obiteljskom strukturom u pogledu broja djece u obitelji i suradnje sa školom.

Roditeljima djece mlađe školske dobi iznimno je važna komunikacija s učiteljima jer veći dio dana djeca provedu u školi. Stoga je važno upoznati učitelje. Roditelji su svjesni doba u kojemu živimo te nesklada između tehnoloških dostignuća u svijetu i njihove primjene u samoj školi. Svakodnevno se koristimo internetom te bi i komunikacija sa školom putem internetskih kanala bila lakša i brža. Nekoliko roditelja navelo je i mrežnu stranicu škole kao oblik suradnje koja se ne ažurira, nema novih obavijesti i nije interaktivna. To je još jedan od problema na koje se ne reagira na pravovaljan način, a šalje poruku o školi i odgojno-obrazovnom sustavu.

U školama koje rade samo u prijedpodnevnoj smjeni roditelji predlažu popodnevi termin informacija, jer ako roditelji rade u prijedpodnevnoj smjeni, nisu u mogućnosti doći na individualne kontakte. Premda je ovaj prijedlog logičan i opravdan, javlja se pitanje trebaju li učitelji nakon svog radnog vremena dolaziti u školu kako bi održali individualne kontakte? Mogu li se informacije o napretku učenika dobiti na drugi, brži način (putem e-maila, mobitela, pisanim obavijestima), posebice kada u školama postoji e-dnevnik? Hoće li se na taj način roditelji zapravo „otuđiti“ od škole? Prema prijedlozima roditelja može se zaključiti da oni teže odlascima u školu i izravnoj suradnji s učiteljima, pri tome ne isključujući važnost i ulogu medija kao posrednika. Roditeljima je mjesto u školi, a svojim sudjelovanjem u životu i radu škole šalju poruku svojoj djeci da je škola važna, da se učitelji cijene te da zajednički mogu pridonijeti stvaranju škole „po mjeri učenika.“

Zaključak

Rezultati ovoga istraživanja pokazuju kako su roditelji spremni na suradnju s učiteljima, što se vidi iz njihovih prijedloga za neformalnim druženjima, no nisu spremni samoinicijativno potaknuti takve oblike suradnje. Nadalje, roditelji su skloniji aktivnostima u kojima učitelji imaju aktivniju ulogu, odnosno učitelji osmišljavaju načine suradnje. Zbog toga se ne može govoriti o partnerstvu, već tek o suradnji u kojoj roditelji i dalje očekuju poziv škole kako bi se uključili u aktivnosti. No, kada su im one i ponuđene, upitna je njihova spremnost za sudjelovanje u, primjerice, sportskim natjecanjima i prodaji učeničkih radova. Rezultati ovoga istraživanja pokazali su da ne postoji statistički značajna razlika između stupnja obrazovanja i dobi roditelja s njihovim mišljenjem o osobnoj uključenosti u aktivnosti škole, što znači

da nema prepreke u smislu dobi ili obrazovnog statusa za participaciju roditelja. Značajnom se za ovo istraživanje pokazala upravo brojnost djece. Roditelji s jednim djetetom procjenjuju osobnu uključenost višom od roditelja s većim brojem djece (pokazala se statistički značajna razlika u 4 od 10 izjava). Veći broj djece znači i veći broj roditeljskih sastanaka i individualnih posjeta školi, a time i zasićenost roditelja sudjelovanjem u aktivnostima škole. Stoga se predlaže uvođenje roditelja savjetnika (roditelji s troje ili više djece) kao pomoć roditeljima koji tek upisuju djecu u školu, ali i kao pomoć učiteljima jer bi roditelji s više iskustva upućivali ostale roditelje u načine suradnje sa školom. Otvoreno pitanje je potaknulo roditelje da gledaju na suradnju kao na reverzibilan proces. Njihovi prijedlozi ukazuju na svjesnost da bez obostrane inicijative neće doći do partnerstva. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao podloga za stvaranje kurikula suradnje kojim bi se roditelji aktivno uključili u život škole. Preporuka je da se u daljnja istraživanja uključe i mišljenja učenika i učitelja kako bi se obuhvatili svi sudionici suradnje. Istraživanje je provedeno u gradu Osijeku i u trima osnovnim školama te bi daljnja istraživanja trebala uključivati šire područje Republike Hrvatske. Samo uzajamna suradnja sa svim roditeljima može dovesti do uspješnijeg i zadovoljnijeg djeteta te kvalitetnije škole.

Literatura

- Bakker, J., Denessen, E. i Brus-Laeven, M. (2007). Socio-economic background, parental involvement and teacher perceptions of these in relation to pupil achievement. *Educational Studies*, 33 (2), 177–192. <https://doi.org/10.1080/03055690601068345>
- Brajša-Žganec, A. i Slaviček, M. (2014). Obitelj i škola: utjecaj obiteljskog sustava na funkcioniranje djeteta u školi. U A. Brajša-Žganec, J. Lopižić i Z. Penezić (Ur.), *Psihološki aspekti suvremene obitelji, braka i partnerstva* (str. 140–173). Zagreb: Naklada Slap.
- Bratti, M. (2007). Parents' income and children's school dropout at 16 in England and Wales; Evidence from the 1970 British cohort study. *Review of Economics of the Household*, 5 (1), 15–24. <https://doi.org/10.1007/s11150-007-9001-6>
- Čilić, A. (2017). Čimbenici učinkovitosti škola. *Acta Iadertina*, 14/2, 73–86. DOI:10.15291/ai.1471
- Durišić, M. i Bunijevac, M. (2017). Parental Involvement as an Important Factor for Successful Education. *CEPS Journal*, 7 (3), 137–153.
- Epstein, J. i Clark Salinas, K. (2004). Partnering with Families and Communities. *Educational Leadership*, 61 (8), 12–18. Dostupno na <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/may04/vol61/num08/Partnering-with-Families-and-Communities.aspx>
- Harris, A., Goodall, J. (2008). Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational Research*, 50 (3), 277–289. <https://doi.org/10.1080/00131880802309424>
- Institut za društvena istraživanja Zagreb (<https://www.idi.hr/>), pristupano 26. studenog 2018.
- Jurčić, M. (2009). Spremnost roditelja za sudjelovanje u razrednim i školskim aktivnostima. *Pedagoški istraživanja*, 6 (1–2), 139–151. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/118109>
- Kolak, A. (2006). Suradnja roditelja i škole. *Pedagoški istraživanja*, 3 (2), 123–140. Dostupno na https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=205286

- Kranželić, V., Ferić Šlehan M. (2008). Kvaliteta školskog okruženja u percepciji roditelja: temelj partnerstva škole-obitelji-zajednice. *Kriminologija i socijalna integracija*, 16 (2), 29–41. <https://doi.org/10.31299/ksi>
- Maleš, D (1996). Od njegme potpore do partnerstva između obitelji i škole. *Društvena istraživanja*, 1 (21), 75–88. <https://hrcak.srce.hr/32200>
- Maričić, J., Šakić, V., Franc, R. (2009). Roditeljsko zadovoljstvo školom i stav prema promjenama u školstvu: uloga roditeljskih ulaganja i očekivanih posljedica promjena. *Društvena istraživanja*, 18(4–5), 625–648. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/42590>
- McGrath, D. J., Kuriloff, P. J. (1999). They're going to tear the doors off this place: uppermiddle-class parent school involvement and the educational opportunities of other people's children. *Educational Policy*, 13: 603–629. <https://doi.org/10.1177/0895904899013005001>
- Omerdić, N., Ridić, M. (2017). Level of Cooperation Development between Family and School in Elementary Schools. *Metodički obzori*, 12 (1), 54–64. <https://doi.org/10.32728/MO.12.1.2017.04>
- Oostdam, R., Hooge, E. (2012). Making the difference with active parenting; forming educational partnership between parents and school. *European Journal of Psychology of Education*, 28, 337–351. <https://doi.org/10.1007/s10212-012-0117-6>
- Pahić, T., Miljević-Ridički R., Vizek Vidović, V. (2010). Uključenost roditelja u život škole: percepcija roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima. *Odgovorne znanosti* 12 (2), 329–346. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/68276>
- Salamon, E. (2018). European Parents for 21st Century Careers and Competences. *Opus et Educatio*, 5 (4), 429–434.
- Steh, B., Kalin, J. (2011). Building partner cooperation between teachers and parents. *CEPS Journal*, 1 (4), 81–101. Dostupno na <https://core.ac.uk/download/pdf/33979136.pdf>
- Sui-Chu, E. H. i Willms, J. D. (1996). Effects of Parental Involvement on Eighth-Grade Achievement. *Sociology of Education*, 69, 126–141. Dostupno na <http://www.sedl.org/connections/resources/citations/54.html>
- Sušanj Gregorović, K. (2018). Dobrobit roditeljske uključenosti u obrazovnje djeteta. *Napredak*, 159 (1–2), 101–113. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/202777>
- Šimić Šašić, S., Klarin, M., Proroković, A. (2010). Socioekonomske prilike obitelji i kvaliteta obiteljske interakcije kao prediktori školskog uspjeha srednjoškolaca u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Makedoniji. *Ljetopis socijalnog rada*, 18 (1), 31–62. Dostupno na <https://www.google.com/search?q=Šimić+Šašić%2C+S.%2C+Klarin%2C+M.%2C+Proroković%2C+A.+%282010.%29+Socioekonomske+prilike+obitelji+i+kvaliteta+obiteljske+interakcije>
- Tavas, D., Bilač, S. (2011). Školske web stranice: Mogućnost suradnje s roditeljima. *Metodički obzori*, 12 (6), 23–33. <https://doi.org/10.32728/mo.06.2.2011.02>
- Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. *Narodne novine*, 87/2008.

Participative role of parents in school activities

Abstract

Quality cooperation between parents and schools contributes to a more positive attitude of pupils towards school as well as their better school success. The paper defines theoretical settings for the effective cooperation between parents and teachers. In the empirical part of the research, parents' opinions on their own involvement in school activities were studied with regard to the age of parents, their educational status and the number of children in the family. The aim of the research is to determine whether there is a difference between independent variables (parents' educational status, parental age, and the number of children in the family) and dependent variables (parents' estimates of personal involvement in school activities). Parents of children from three elementary schools in Osijek (1st and 4th grade, N=238) filled out a questionnaire. The results show that there is no statistically significant difference between the educational status of the parents, their age and their opinion on personal involvement in school life. Furthermore, the number of children proved to be significant for this research. Parents with one child evaluate their own involvement in school activities higher than parents with more children in the family, therefore it is suggested to introduce a parent counselor. Parents also made suggestions for improving cooperation. Parents exhibit a greater degree of agreement with statements concerning a more passive role of parents than with statements which show their active engagement.

Key words: age, education, number of children, parents, school